

L'impacte de la globalització en el dret: el cas específic de l'impacte derivat de l'economia digital

Ester PERALBA i GARCIA

La globalització –entesa com el procés d'interconnexió creixent a escala mundial en diferents àmbits–, planteja importants reptes als estats. Pel que fa al seu impacte en el dret, la globalització erosiona la concepció tradicional de la sobirania jurídica absoluta: les decisions legislatives estatals ja no es prenen en aïllament, sinó que estan condicionades per tractats i estàndards internacionals, i la necessitat d'harmonització amb altres sistemes jurídics supranacionals o nacionals.

La integració econòmica global porta els estats a, entre d'altres, harmonitzar regulacions comercials i civils per facilitar les inversions i els intercanvis. Per exemple, la necessitat de seguretat jurídica en contractes transfronterers impulsa la convergència de les normes contractuals, i els drets dels consumidors i estàndards de qualitat s'estenen d'un país a l'altre seguint patrons marcats per organitzacions internacionals o regionals. Així mateix, aquesta interacció global exigeix mecanismes per resoldre conflictes de lleis aplicables i reconèixer sentències de tribunals estrangers.

Tot plegat genera una important tensió entre la preservació de la sobirania jurídica nacional i la necessitat d'harmonització internacional. D'una banda, els estats volen mantenir la seva autonomia normativa i preservar identitats jurídiques pròpies; de l'altra, cedeixen part d'aquesta autonomia per beneficiar-se de la integració econòmica i de la comunitat internacional.

Aquest equilibri és especialment delicat en jurisdiccions de dimensions reduïdes, com és el cas d'Andorra, que solen estar fortament connectades a entorns legals més amplis. En efecte, el recorregut del nostre país en l'era de la globalització posa de manifest la tensió constant entre sobirania i harmonització. Malgrat que Andorra és un estat sobirà, en el qual només legisla el nostre Consell General, la realitat és que, cada cop més, i de manera important, les nostres lleis es configuren per respondre a estímuls o requisits externs.

Un cop realitzada l'anterior introducció, i en tant que advocada especialitzada en el dret relatiu a l'espai digital, a continuació em centraré en l'impacte que l'economia digital, àmpliament globalitzada, ha tingut, està tenint i seguirà tenint en el dret.

En ple segle XXI, vivim connectats en un món digital sense fronteres físiques. Un correu electrònic travessa oceans en segons, una opinió en una xarxa social pot tenir impacte global i les nostres dades personals flueixen per servidors repartits arreu del món. Però mentre a l'espai digital es dilueixen les fronteres geogràfiques, el dret continua essent majoritàriament nacional i territorial. I aquesta tensió planteja moltes preguntes: com pot el dret adaptar-se a un món digital interconnectat on les regles locals xoquen amb la naturalesa global de la tecnologia? Què passa quan una activitat digital afecta diversos països alhora? Quin tribunal té la competència quan el conflicte succeeix al ciberespai?

La realitat és que no existeixen unes normes universals consolidades que resolguin aquestes preguntes. En definitiva, la qüestió de qui ha de decidir sobre els conflictes que succeeixen a l'espai digital, i d'acord amb quines normes, continua oberta, i hi segueix havent un conjunt de sobiraniaes nacionals solapant-se. I això genera molta incertesa.

Sense perjudici de l'anterior, en relació amb l'espai digital sí que hi ha àmbits concrets on s'ha avançat cap a estàndards compartits. Un parell d'exemples destacats en són els següents.

Si hi ha un àmbit on la globalització del dret en relació amb l'espai digital ha avançat tímidament és el de la protecció de dades personals, amb l'entrada en vigor del Reglament general de protecció de dades (RGPD) de la Unió Europea. L'RGPD ha establert estàndards estrictes en matèria de protecció de dades personals i té un abast extraterritorial: és a dir, que s'aplica no només a les entitats amb seu a la Unió Europea sinó també a qualsevol entitat del món que, d'acord amb determinats supòsits previstos a la dita norma, tracti dades personals de persones físiques que es troben a la Unió Europea. Això vol dir que una xarxa social nord-americana o un e-commerce xinès han de complir l'RGPD quan ofereixen els serveis a persones físiques que es troben a la Unió Europea. L'RGPD, per tant, s'ha començat a convertir en un referent mundial: països com el Brasil, l'Índia o el Japó han aprovat lleis de protecció de dades personals inspirades en el model europeu. Tanmateix, el panorama global continua sent un trencaclosques legal, ja que nombrosos estats segueixen sense normativa o amb una normativa laxa en aquesta matèria. Organismes com les Nacions Unides o l'Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic estan impulsant discussions per establir principis comuns en aquesta matèria a escala global, però encara som lluny d'un consens universal.

Tampoc podem obviar un dels temes més candents: la intel·ligència artificial (IA). En pocs anys, hem passat de veure la IA com una tecnologia de fons a trobar-nos amb sistemes d'IA a tot arreu. La IA està avançant tan de pressa i de manera tan global que la regulació s'està quedant enrere, i a la vegada hi ha una important pressió social perquè es posin límits i garanties abans que sigui tard.

El panorama regulador, ara per ara, es troba en fase embrionària i fragmentat per regions. La Unió Europea ha estat, de nou, la primera a moure fitxa seriosament, amb l'aprovació del seu Reglament d'IA, que, de la mateixa manera que l'RGPD, ha establert un àmbit d'aplicació extraterritorial. En efecte, l'objectiu de la Unió Europea és establir un estàndard global en IA similar a com ha fet amb l'RGPD en privacitat.

El gran interrogant és si es podrà assolir una regulació internacional en matèria d'IA abans que usos perjudicials causin greus impactes. Alguns d'aquests temes ja es tracten en fòrums internacionals com les Nacions Unides, atès que seria desitjable almenys acordar principis comuns. D'aquesta globalització del dret en l'era digital, en podem extreure algunes **conclusions centrals**.

Primer, que la tecnologia ha anat més enllà de les barreres nacionals, mentre que el dret encara està força ancorat en aquestes fronteres. Això genera tensions inevitables.

Segon, que en àmbits concrets, com ara la protecció de dades personals i la IA, entre d'altres, s'ha avançat tímidament cap a estàndards compartits o cooperació internacional, però en altres àmbits el camí per recórrer és llarg.

I tercer, que hi ha el risc real d'un espai digital fragmentat per jurisdiccions, on els usuaris tinguin experiències i drets molt diferents segons on es connectin.

Ara bé, també hi ha motius per a l'optimisme moderat. Hi ha conceptes com *drets digitals* o *sobirania digital* que estan sent discutits arreu, la qual cosa indica que la societat global entén la importància de posar regles al món digital. Cada cop més, el debat no és si regular o no, sinó com fer-ho sense trencar la naturalesa oberta de l'espai digital ni sufocar la innovació.

Així mateix, segurament anirem veient com s'estableixen més tractats o acords internacionals sectorials. I, també, com les empreses tecnològiques potents duren a terme iniciatives d'autorregulació global (de fet, ja ho fan en part, amb codis de conducta per tractar determinades qüestions i estàndards de seguretat conjunts, entre d'altres), per anticipar-se a regulacions molt divergents.

Com a ciutadans, és important adonar-nos que ens hi va molt. La nostra vida digital és cada cop més, simplement, la nostra vida. I les regles que la governen determinen coses tan importants com la nostra privacitat i la nostra seguretat en general.

En conclusió, la globalització del dret en el món digital és un procés en construcció, ple de reptes complexos però inajornables. No hi ha solucions fàcils ni úniques, però sí la certesa que cap país no pot encarar-les tot sol. El món digital és compartit, interdependent. Les fronteres importen menys, però el dret no pot desaparèixer; ans al contrari, el dret ha de reinventar-se per protegir les persones físiques –i també les jurídiques– en aquesta realitat sense fronteres.

Ens caldrà més enginy, més cooperació internacional i més fermesa en els valors per aconseguir un equilibri on la tecnologia segueixi sent sinònim de progrés i llibertat, i no d'inseguretat o dominació. Les decisions que es vagin prenent marcaran la diferència entre un futur digital obert i respectuós o un de fragmentat i conflictiu. El repte és majúscul, però ineludible.

Ester Peralba i Garcia,
advocada i sòcia fundadora de PeralbaLegal